

Frilandsgris

EKSEMPLER PÅ GODE LØSNINGER FOR ØKOLOGISK GRISEHOLD OG FRILANDSGRIS GENERELT

NORSØK FAGINFO | NR 7 | 2022 | VOL 7

Norsk senter for økologisk landbruk

Berit Marie Blomstrand
berit.blomstrand@norsok.no

Kristin Sørheim
kristin.sorheim@norsok.no

Bilde 1: Grisen like å rote i jorda. Foto: Kristin Sørheim.

Utendørs grisehold kan gjennomføres på mange måter, fra at grisene stort sett oppholder seg inne men har tilgang til en luftgård på en utendørs betongplattning, til at alle aldersgrupper holdes ute på større arealer hele året, med tilgang til hus eller hytter. Noen holder bare slaktegrisene ute, andre bare gjeldpurkene og atter andre har

purker og smågris ute om sommeren – eller hele året. Noen driver griseproduksjon i kombinasjon med annet husdyrhold og noen i kombinasjon med planteproduksjon.

Om vinteren med frost vil jorda absorbere mindre av dyras avføring, og det er større risiko for avrenning av næringsstoffer. Det er vanskelig for grisene å rote i frossen jord, så derfor er det også flere som bare holder grisene ute i sommerhalvåret.

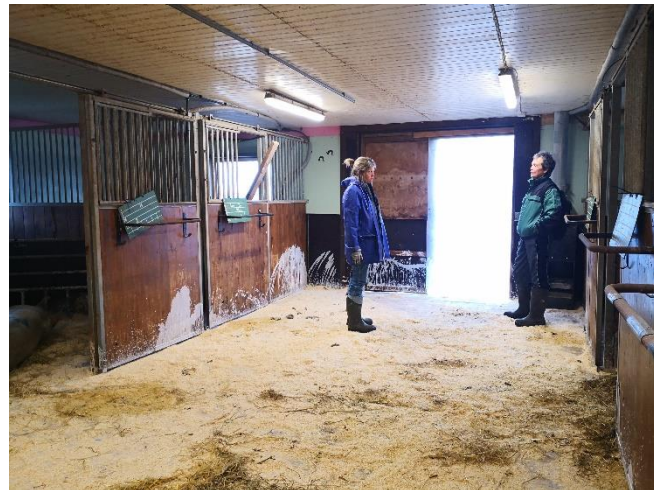
Det er typisk for grisen som art å bevege seg over store områder, rote i jorda, gjørmebade og søke etter mat. Godt tilrettelagte driftssystemer for utendørs grisehold gir derfor større mulighet for naturlig artstilpasset adferd. Samtidig kan det være økt risiko for smittsomme sykdommer og enkelte steder predatorangrep. Vi gir her noen eksempler på gode løsninger både for økologisk produksjon og for andre som vil drive med frilandsgris. Eksempelene er henta fra gårdsbesøk i Norge. For mer informasjon se NORSØK Rapport Vol 7 Nr 2 2022.

Eksempel 1: Purker, smågris og framføring av egne slaktegris

Ungpurker og insminerte purker går på et eget beiteområde med hytter. Purkene settes inn før grising, og har en egen fødeboks med fri tilgang til et felles større inneområde og en utendørs platting. Det er ti tidligere store hestebokser i en stall som er innredet for purkene for tida rundt fødsel. Til strø brukes både flis og halm. Alle boksene har kraftfôrkrybbe og drikkenippel, og det føres med grovfôr i tillegg. Etter 7-10 dager slippes purkene med unger ut på et eget beiteområde, hvor de går fram til avvenning. Da flyttes smågrisene til et eget område og purkene tilbake til purkebeitet. Smågrisene har da tilgang til et tørt talleareal inne i fjøset, men fôringa er utendørs. Slaktegrisen har tilgang til et eget beite med skogsmark på 150 daa, og de skifter beite to ganger i løpet av sesongen. Også slaktegrisen har tilgang til talleareal i fjøset eller til hytter. Dyra er inngjerdet med elektrisk gjerde med to tråder. Grisene vaksineres rutinemessig mot parvovirus, coli-infeksjon og rødsjuka. Purkene behandles mot parasitter før de settes inn for grising og smågrisene ved 5-6 ukers alder. Fødeavdelinga reingjøres med hydratkalk mellom hver pulje.

Bilde 2: Fødebinge i stallen. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 3: Fra fellesområdet i stallen. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 4: Fôringsautomat for smågrisene. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 5: Slaktegriser på skogsbeite. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 6: Fødebinge i stallen. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 7: Fødebinge i stallen. Foto: Kristin Sørheim.

dyra flytter til nytt beite etter ca. 5 uker. Med kontinuerlig grising blir det litt ulik alder på dyra, men dette oppleves ikke som problem. Etter flytting blir beiten tilsådd med svedjerug, raps, raigras, erter fôrreddik, vintervikker og høstkvann. Dette gir store avlinger og godt beite. Inngjerdinga er med to tråder elektrisk gjerde, og det er en vegetasjonssone på minst 6 meter mot vassdrag. Dyra fôres med kraftfôr og har fri tilgang på grovfôr, enten beite eller surfôr. Det blir behandlet rutinemessig mot parasitter, og vaksinert mot parvovirus, coli-infeksjoner og rødsyke. Purkene med smågris går på beiteområder nærmere garden/fjøset. De har også tilgang til isolerte hytter, og hyttene har skrå vegger slik at det ikke skal være så lett at ungene blir ligget ihjel. I tillegg til gris er det ammekyr og grønnsakproduksjon på gården.

Bilde 8: Fødebinge i stallen. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 9: Slaktegris på stort og allsidig beite med trær og hytter og kraftfôrautomat. Foto: Kristin Sørheim.

Eksempel 2: Purker, smågris og framfôring av egne slaktegris

Dette er et bruk med ca. 50 purker som fører fram ca. 800 slaktegris i året, og med kontinuerlig grising. I sommerhalvåret flyttes avvente griser ut på beiteområder med hytter. Arealet er minst 200 m²/dyr. Hyttene og kraftfôrautomatene flyttes rundt på beitet hver 3. uke, og

Bilde 10: Grisene roter i jorda og barker trærne. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 11: Det er god plass på beitet. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 12: Litt ulik alder på grisene går bra når det er stort nok areal. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 13: Krattfôrautomat på beite. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 14: Vannnigstrau på palle. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 15: Hytte for purke med smågris. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 16: Fra hytte med purke med spedgris. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 17: Purker og smågris på stort beite, vanningstrau og gjørmebad. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 18: Hytte for slaktegrisen. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 19: Inne i slaktegrishytte. Rikelig med halm er viktig.. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 20: Fødebinge med inngjerda uteareal den første tida etter fødsel. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 21: Svedjerug og andre vekster i beitet. Foto: Kristin Sørheim.

opp isolerte hytter med rikelig halm og det er plassert fôringsautomat og drikkevannsforsyning og tilrettelagt gjødselplass. Fra “navet” kan grisene gå ut på ulike beiter, og det gjennomføres beiteskifte etter 1-2 uker. Beitenes er tilsådd med ulike grasvekster og beites etter prinsipper for regenerativt landbruk. Det er ikke planta tre på beitet eller i “navet”. Tilgang til skog (trær og røtter) ville gjort arealet enda mer attraktivt for grisene.

Bilde 22: Her ser vi gjødselplass, isolerte hytter i bakgrunnen og gris som er ute og beiter og roter i jorda på ett av skiftene. Foto: Kristin Sørheim.

Eksempel 3: Innkjøp av smågris og framføring av slaktegris

Denne besetninga kjøper inn smågris og fører opp til slakt, to puljer i året. I et inngjerda område – “navet” – er det satt

Bilde 23: Samme utsikt som bilde 22. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 24: Rikelig halm, inne og ut, gjørmegrad i bakgrunnen. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 25: Inngang til isolerte hytter, kraftfôrautomat og innhegning for utskilling til høyre. Foto: Kristin Sørheim.

Bilde 26: Isolerte hytter, rikelig med halm. Foto: Kristin Sørheim.

Faktaboks

Fra 25.juni 2022 er regelverket for økologisk svinehold endra. Selvforsyningsgraden er økt, fra 20% til 30% egenprodusert fôr. Det er gitt et unntak for bruk av konvensjonelle proteinførkilder på inntil 5% fram til 31.12.2025, men bare for unge svin under 35 kg.

Nytt i regelverket er krav til fast areal både innendørs og utendørs, og det er krav til utforming av utearealet. Utearealet skal gjøres attraktivt for grisene, og en skal helst velge arealer med trær eller skogsarealer. Grisene må ha tilgang til leskur og kunne regulere kroppstemperaturen ved forskjellig utetemperatur.

Tilrettelegging av et egna uteareal og beiteareal med et mangfold av plantevekster og et godt planlagt vekstskifte vil også bidra til at selvforsyningsgraden fra egen gård kan økes både for purker og slaktegris.

I økologiforskriften står det at dyretallet i en driftsenhet – eller for samarbeidende driftsenheter – ikke kan være høyere enn 1,70 slaktegris/daa og 0,75 avlsgris/daa. For slaktegris opp til 50 kg er *inne-arealkravet* $0,8 \text{ m}^2/\text{dyr}$ og minst $0,4 \text{ m}^2/\text{dyr}$ skal ha *tett golv*. For slaktegris opp til 110 kg er tilsvarende krav til totalt-areal og tett golv henholdsvis $1,3 \text{ m}^2$ og $0,65 \text{ m}^2/\text{dyr}$ og for slaktegris over 110 kg henholdsvis $1,5 \text{ m}^2$ og $0,75 \text{ m}^2/\text{dyr}$. Avlspurker og avlsråner skal ha minst $2,5 \text{ m}^2$ og $1,25 \text{ m}^2/\text{dyr}$.

Purker skal holdes i grupper unntatt siste del av drektighetsperioden og i die-perioden. Griser skal ha tilgang til rotemateriale og kunne utøve naturlig atferd.

Purker skal ha mulighet til å gå ut senest etter 2 uker fra fødsel, og spedgrisen skal også kunne gå ut fra de er 14 dager gamle hvis vær og temperatur ikke er til hinder for det. Spedgrisene skal kunne gå inn når de har behov for det. Minstekrav til uteareal er $2,5 \text{ m}^2$ for purke med unger (under 40 dager), $0,6 \text{ m}^2$ for slaktesvin

under 50 kg, 0,8 m² inntil 85 kg, 1 m² inntil 110 kg og 1,2 m² over 110 kg. Smågris over 40 dager og under 30 kg skal ha 0,4 m² /dyr, avlssvin 1,9 m² per hunddyr og 8,0 m² for avlsråner.

Økologiforskriften

Bilde 27: Purke med unger på friland. Foto: Kristin Sørheim.

Frilandsgris

NR 7 | 2022 | VOL 7

NORSØK FAGINFO

Ansvarlig redaktør: Turid Strøm

Forfattere: Kristin Marie Sørheim og Berit Marie Blomstrand

ISBN: 978-82-8202-158-6

www.norsok.no